

CENTRUM MEDYCZNE KSZTAŁCENIA PODYPLOMOWEGO

Program specjalizacji

W

INŻYNIERII MEDYCZNEJ

Program podstawowy dla osób posiadających tytuł zawodowy magistra lub magistra inżyniera na kierunku kształcenia inżynieria medyczna, automatyka i robotyka, elektronika i telekomunikacja, mechanika i budowa maszyn, informatyka.

Warszawa 2010

PROGRAM PRZYGOTOWAŁ ZESPÓŁ EKSPERTÓW:

Prof. dr hab. inż. lek. med. Grzegorz Pawlicki – konsultant krajowy w dziedzinie: inżynieria medyczna

Prof. dr hab. inż. Antoni Nowakowski – przedstawiciel konsultanta krajowego

Prof. dr hab. inż. Krzysztof Kochanek – przedstawiciel konsultanta krajowego

Prof. dr hab. inż. Roman Maniewski – przedstawiciel Towarzystwa Inżynierii Biomedycznej

Prof. dr hab. inż. Tadeusz Pałko – przedstawiciel Stowarzyszenia Elektryków Polskich, Komitet Inżynierii Biomedycznej

I. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE

A) Cele kształcenia i uzyskane kompetencje zawodowe

Celem kształcenia specjalizacyjnego w dziedzinie inżynieria medyczna jest przygotowanie inżynierów medycznych do pracy w środowisku szpitalnym w zakresie szeroko pojętej techniki medycznej obejmującej metody i układy pomiarowe wielkości fizjologicznych, budowę urządzeń diagnostycznych i terapeutycznych, w tym wspomagających utracone lub upośledzone czynności narządów (krążenie krwi, dializę, oddychanie itp.).

Istotą kształcenia specjalizacyjnego jest przygotowanie wykwalifikowanej kadry inżynierów medycznych do sprawowania roli nadzoru nad środkami technicznymi w procesie ich stosowania w praktyce klinicznej w diagnostyce i terapii oraz wspomagania lekarza w zakresie właściwego (technicznego i ekonomicznego) ich wykorzystania, tj. zapewnienie, właściwego, bezpiecznego, niezawodnego i skutecznego działania urządzeń. Ukończenie kształcenia powinno umożliwić kandydatowi uzyskanie certyfikatu inspektora ochrony radiologicznej i przeciw promieniowaniu niejonizującemu.

Uzyskane kompetencje zawodowe.

Absolwent studiów specjalizacyjnych w dziedzinie inżynierii medycznej uzyska szczególne kwalifikacje umożliwiające:

1. współpracę z pacjentem i lekarzem oraz pozostałym personelem medycznym w zakresie stosowania medycznych środków technicznych,
2. uczestnictwo w opracowaniu strategii postępowania diagnostycznego i terapeutycznego przy użyciu medycznych środków technicznych,
3. pomoc lekarzowi w optymalnym wyborze środków technicznych na podstawie analizy efekt/koszt/odpowiedzialność,
4. posługiwanie się skomplikowanymi urządzeniami medycznymi,
5. zapewnienie prawidłowej instalacji i sprawności urządzeń medycznych oraz poprawności ich działania zgodnie z warunkami atestu,
6. nabycie uprawnień do przeprowadzania okresowych kontroli aparatury ,
7. ocenę stanu aparatury i planową wymianę starych wyeksploatowanych urządzeń na nowe, zgodnie z zasadami gospodarności,
8. opracowywanie procedury i standardów stosowania środków techniki medycznej,
9. monitorowanie jakości świadczonych usług, w zakresie technologii medycznych,
10. zarządzanie powierzonymi sobie zasobami zgodnie z systemami finansowania ochrony zdrowia

11. upowszechnianie wiedzy technicznej w zakresie techniki medycznej i społecznych korzyści wynikających z jej stosowania,
12. ochronę przed wypadkami i znajomość trybu informowania odpowiednich władz o zaistniałych zdarzeniach.
13. planowanie własnej kariery zawodowej, w interesie poprawy warunków funkcjonowania ochrony zdrowia,

Ponadto specjalista w dziedzinie inżynieria medyczna będzie posiadać kompetencje do

- nadzoru jakości stosowanej aparatury i poprawności procedur techniczno – eksploatacyjnych.
- dopuszczania do praktyki medycznej skontrolowanej aparatury.

B) Czas trwania specjalizacji

Specjalizacja trwa 2 lata i obejmuje kształcenie teoretyczne w wymiarze 700 godzin oraz praktyczne - staże kierunkowe - w wymiarze 23 tygodni.

W trakcie specjalizacji kandydat powinien odbyć staż podstawowy w wymiarze 800 godzin, w zakresie wykonywania czynności zawodowych zgodnych z programem specjalizacji. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się skrócenie czasu kształcenia do 1,5 roku.

C) Sposób organizacji specjalizacji

Kształcenie specjalizacyjne prowadzone jest zgodnie z programem specjalizacji i kończy się egzaminem. Kierownik specjalizacji na podstawie programu przygotowuje indywidualny plan specjalizacji określający warunki i przebieg specjalizacji zapewniający opanowanie wiadomości i nabycie umiejętności praktycznych określonych w programie specjalizacji. Kształcenie specjalizacyjne realizowane jest w ramach modułów specjalizacji z wykorzystaniem form i metod kształcenia przewidzianych dla tych modułów. Odbywa się poprzez uczestniczenie w kursach, udział w stażach w wytypowanych instytucjach, samokształcenie drogą studiowania piśmiennictwa, przygotowanie pracy pogładowej oraz nabywanie doświadczenia w wyniku realizacji zadań praktycznych.

Tryb i warunki zaliczenia poszczególnych elementów kształcenia teoretycznego i praktycznego omówione są przy każdym module specjalizacyjnym.

Postępowanie kwalifikacyjne

Do specjalizacji może przystąpić osoba z tytułem zawodowym magistra lub magistra inżyniera inżynierii biomedycznej, automatyki i robotyki, elektroniki i telekomunikacji, mechaniki i budowy maszyn, informatyki, wykonująca czynności zawodowe zgodne z programem specjalizacji.

Postępowanie kwalifikacyjne do specjalizacji odbywa się na podstawie formalnej oceny wniosku kandydata. O zakwalifikowaniu kandydata do specjalizacji w dziedzinie inżynierii medycznej decyduje komisja kwalifikacyjna powołana przez kierownika jednostki kształcącej.

W przypadku, gdy liczba kandydatów przekroczy liczbę wolnych miejsc dodatkowo przeprowadzona będzie z kandydatami rozmowa kwalifikacyjna.

Celem rozmowy kwalifikacyjnej jest określenie przydatności kandydata do rozpoczęcia specjalizacji w inżynierii medycznej oraz wyłonienie najlepszych kandydatów rokujących pomyślne ukończenie specjalizacji.

Rozmowa powinna przede wszystkim dotyczyć motywacji kandydata do podjęcia specjalizacji, ale także treści merytorycznych związanych z zastosowaniem dziedziny specjalizacji w medycynie.

Zakres rozmowy kwalifikacyjnej powinien obejmować następujące elementy:

- a) motywacja kandydata,
- b) dotychczasowe doświadczenie zawodowe kandydata (osiągnięcia, staż pracy, dorobek naukowy),
- c) dotychczas ukończone kształcenie podyplomowe (kursy, staże, inne szkolenia) w szczególności tematycznie związane z przedmiotem specjalizacji,
- d) znajomość języków obcych.

Każdy z elementów rozmowy kwalifikacyjnej powinien być oceniany odrębnie i niezależnie przez każdego z członków komisji, według wybranej skali punktowej, a sumaryczna ocena punktowa stanowi ostateczny wynik rozmowy kwalifikacyjnej. Na podstawie ostatecznego wyniku punktowego ustalana jest lista rankingowa kandydatów. W przypadku identycznej punktacji osób ubiegających się o jedno miejsce głos rozstrzygający ma przewodniczący komisji kwalifikacyjnej.

D) Zakres specjalizacji – wymagana wiedza teoretyczna i umiejętności praktyczne

1. Szczegółowy zakres wymaganej wiedzy teoretycznej:

- Zarys struktury ciała człowieka; Właściwości fizyczne tkanek.
- Fizyczne i fizjologiczne podstawy czynności narządów.
- Techniczne środki medyczne stosowane w diagnostyce, terapii, profilaktyce i rehabilitacji.
- Sygnały biologiczne; sensory i przetworniki sygnałów, ich przetwarzanie i analiza.
- Podstawy budowy elektronicznych urządzeń medycznych.
- Urządzenia do wizualizacji struktury i czynności narządów wewnętrznych. Aparatura elektrograficzna do badania czynności narządowych na podstawie czynnych i biernych właściwości elektrycznych tkanek. Urządzenia do badania narządów zmysłów i układu oddechowego. Urządzenia do diagnostyki laboratoryjnej.
- Urządzenia terapeutyczne, w tym wspomagające funkcje narządów. Sztuczne narządy. Maszyny anestezyjologiczne. Endoskopy, fibroskopy. Urządzenia do chirurgicznych zabiegów endoskopowych, roboty chirurgiczne. Pompy infuzyjne. Systemy monitorujące stosowane w stanach zagrożenia życia (intensywnej opiece medycznej). Urządzenia do fizjoterapii.
- Informatyka medyczna. Systemy telemedyczne. Archiwizacja danych, bazy danych medycznych. Systemy ekspertowe. Multimedialne systemy kształcenia ustawicznego.
- Zagrożenia wynikające ze stosowania środków techniki medycznej i zasady ich bezpiecznego użycia, w tym ochrona przed promieniowaniem jonizującym (radiologiczna) i niejonizującym, elektryczna, mechaniczna oraz chemiczna.
- Etyka, deontologia i prawo dotyczące praktyki medycznej.

2. Wykaz umiejętności praktycznych będących przedmiotem specjalizacji:

Po ukończeniu szkolenia inżynier medyczny powinien nabyć umiejętności praktyczne (zgodne z kompetencjami I. A), a w szczególności:

- rozumienie znaczenia wyników badań otrzymywanych metodą diagnostyki i terapii instrumentalnej oraz skutków działania czynników fizycznych i chemicznych stosowanych w tych metodach (prąd elektryczny, promieniowanie, środki cieniujące w badaniach obrazowych);

- znajomość głównych cech układów elektronicznych urządzeń elektromedycznych, ich działania oraz umiejętność ich uruchomienia i bezpiecznego użycia;
- znajomość głównych cech układów elektrycznych i mechanicznych urządzeń radiologicznych, ich działania oraz umiejętność ich uruchomienia i bezpiecznego użycia;
- umiejętność oceny warunków bezpieczeństwa elektrycznego, radiacyjnego, chemicznego i mechanicznego aparatury stosowanej w diagnostyce obrazowej;
- umiejętność testowania aparatury medycznej pod względem jej sprawności (dokładności uzyskiwanych danych pomiarowych i bezpieczeństwa pacjenta i personelu);
- umiejętność posługiwania się siecią informatyczną do celów telemedycznych;
- umiejętność pomiaru podstawowych parametrów siły mięśni i ruchu kończyn;
- znajomość podstawowych aktów prawnych regulujących zasady użycia aparatury medycznej.

II. PLAN KSZTAŁCENIA

A. Moduły specjalizacji – kursy teoretyczne i staże kierunkowe

L.p.	Moduł (realizowany w ramach kursu teoretycznego o tym samym tytule)	Teoria Liczba godzin	Staż kierunkowy odpowiadający danemu modułowi	
			Placówka	Czas trwania
I	Podstawy anatomiczno-fizjologiczne inżynierii medycznej	90	-	-
II	Biomechanika i inżynieria rehabilitacyjna	60	Centrum Rehabilitacyjne im. Prof. M. Weissa w Konstancinie „STOCER” lub inne Zakłady Rehabilitacyjne	1 tydz.
III	Podstawy elektroniki medycznej	60		
IV	Radiologia, generatory promieniowania jonizującego (w tym generatory liniowe) i ochrona radiologiczna	90	UM - CSK Zakład Radiologii Zakład Radioterapii	2 tyg. 2 tyg.
V	Automatyka, robotyka i telematyka medyczna	30	-	-
VI	Sygnały biomedyczne; teoria przetwarzania sygnałów; informatyka medyczna	90		brak
VII	Wybrane Urządzenia diagnostyki medycznej i systemy diagnostyczno-terapeutyczne	60	Klinika Kardiologii w tym OIOM, Oddziały Kardiologii Interwencyjnej, Klinika Neurologii Zakład Diagnostyki Laboratoryjnej	2 tyg. 1 tydz. 1 tydz. 1 tydz.

VIII	Urządzenia diagnostyki obrazowej (radiografia, TK, MRI, PET, SPECT, USG),	90	Zakłady Diagnostyki Obrazowej Zakłady Medycyny Nuklearnej	4 tyg. 2 tyg.
IX	Aparatura bloku operacyjnego; Systemy intensywnego nadzoru w stanach zagrożenie życia	45	Szpital kliniczny klinika chirurgii w tym OIOM	3 tyg.
X	Sztuczne narządy; materiały medyczne	45	Instytut Protez Serca w Zabrze w tym Stacja Dializ	3 tyg.
XI	Inżynieria kliniczna - zagadnienia prawno-organizacyjne, testowanie i bezpieczeństwo pracy	40	Państwowe Centrum Badań i Certyfikacji (PCBC) albo inne Zakłady Inżynierii Klinicznej w szpitalach	1 tydz.

B. Formy i metody samokształcenia

Samokształcenie obejmuje studiowanie piśmiennictwa oraz nabywanie doświadczenia w wyniku realizacji zadań praktycznych a także przygotowanie opracowań teoretycznych, pracy pogładowej lub pracy oryginalnej. Praca pogładowa zostaje przedłożona kierownikowi specjalizacji do zaliczenia na 2 miesiące przed egzaminem specjalizacyjnym.

C. Metody oceny wiedzy teoretycznej i nabytych umiejętności praktycznych

- Ocena wiedzy i umiejętności objętych programem danego modułu
  - kolokwia
  - sprawdziany
  - ocena złożonych opracowań teoretycznych, pracy pogładowej lub pracy oryginalnej
- Metody oceny znajomości języków obcych
  - rozumienie tekstu pisanego, w szczególności literatury fachowej
  - porozumiewanie się z pacjentami i przedstawicielami innych zawodów.

D. Wykaz literatury obowiązkowej

- Traczyk W., Trzebski A.: Fizjologia człowieka z elementami fizjologii stosowanej i klinicznej, PZWL Warszawa 2001.
- Pawlicki G.: Podstawy Inżynierii Medycznej, Wyd. P. W. Warszawa 1997.
- Webster J.G. (editor): Medical Instrumentation. Application and Design. John Wiley&Sons, Inc. New York, 2010.
- Red. Pawlicki G., Pałko T., Golnik N., Gwiazdowska B., Królicki L., red.: Fizyka medyczna, 9 tom Wyd. Biocybernetyka i Inżynieria Biomedyczna 2000 pod red. M.Nałęcza, Akad.Ofic.Wyd. EXIT, Warszawa 2002.
- Bronzino J. D.: The Biomedical Engineering. CRC Press IEEE Press Biomedical, London 1995.
- Polska Norma. Medyczne Urządzenia Elektryczne. Ogólne wymagania bezpieczeństwa. PN-IEC 601-1+A1

E. Zakres egzaminu

Egzamin kończący specjalizację: Państwowy Egzamin Specjalizacyjny (PES) to egzamin dwuczęściowy, składający się z egzaminu praktycznego i egzaminu teoretycznego. Jako pierwszy przeprowadza się egzamin praktyczny, którego pozytywny wynik dopuszcza do egzaminu teoretycznego. Egzamin teoretyczny może być w formie ustnej lub testowej. W formie testowej, gdy do PES w danej dziedzinie zostanie dopuszczonych, co najmniej 50 osób lub w formie egzaminu ustnego, gdy kandydatów w danej sesji jest mniej. Egzamin teoretyczny jest przeprowadzany zgodnie z ramowym programem specjalizacji. Pytania i zadania egzaminacyjne odnoszą się bezpośrednio do treści omawianych w poszczególnych modułach kształcenia. Zadania egzaminacyjne dla PES opracowuje i ustala Centrum Egzaminów Medycznych (CEM) w porozumieniu z konsultantem krajowym w dziedzinie inżynierii medycznej odrębnie na każdą sesję egzaminacyjną.

III. Program nauczania poszczególnych modułów.

Moduł I: Anatomiczno - fizjologiczne podstawy inżynierii medycznej

Moduł realizowany jest poprzez jeden kurs teoretyczny jednoimienny z tytułem modułu

A. Kurs: „Anatomiczno - fizjologiczne podstawy inżynierii medycznej”

Treści nauczania

1. Zarys budowy szkieletu kostnego, stawów, więzadeł i układu mięśniowego.
2. Zarys anatomii i czynności wybranych narządów i układów narządów: serce, płuca, mózg, nerki, gruczoły wydzielania zewnętrznego i dokrewnego, narządy zmysłów, układ krążenia, układ oddechowy, układ pokarmowy, układ nerwowy ośrodkowy i obwodowy, układ moczowy.
3. Elementy histologii i biologii komórkowej; zarys histopatologii i patologii.
4. Zdrowie, choroba; procedury diagnostyczne, badanie podmiotowe, przedmiotowe (fizykalne i dodatkowe); procedury terapeutyczne, leczenie internistyczne i chirurgiczne; operacje endoskopowe; specjalności medyczne; techniczne środki medyczne.

Zakres wymaganej wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych

W wyniku nauczania inżynier medyczny powinien:

- 1) uzyskać podstawową wiedzę z anatomii, fizjologii, biologii i propedeutyki medycyny, umożliwiającej poznanie struktury ciała i czynności narządowych oraz fizycznych, chemicznych, biologicznych właściwości ciała ludzkiego będącego źródłem sygnałów w postępowaniu diagnostycznym i obiektem działania czynników fizycznych w terapii.
- 2) poznać elementarną terminologię medyczną, umożliwiającą porozumienie z personelem lekarskim,
- 3) rozumieć znaczenie wyników badań otrzymywanych metodami diagnostyki instrumentalnej oraz skutków działania czynników fizycznych używanych w terapii.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 90 godz.

Formy zajęć: wykłady (60 godz.), ćwiczenia (15), prosektorium (15godz)

Sposób zaliczenia:

Część teoretyczna: kolokwium; ćwiczenia i prosektorium zaliczane na podstawie sprawdzianu z przygotowania do poszczególnych ćwiczeń audytoryjnych i prosektoryjnych.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych:

Podręczniki z podstaw anatomii i fizjologii, atlasy i plansze, wyposażenie dydaktyczne podstawowe Zakładów Anatomii i Fizjologii.

Literatura

1. Sobota: Atlas anatomii, CD-ROM. Urban i Partner Wrocław 2001.
2. Traczyk W., Trzebski A.: Fizjologia człowieka z elementami fizjologii stosowanej i klinicznej, PZWL Warszawa 2001.
3. Pawlicki G.: Podstawy Inżynierii Medycznej, Wyd. P. W. Warszawa 1997.

Moduł II: Biomechanika i inżynieria rehabilitacyjna

Moduł realizowany jest poprzez jeden kurs teoretyczny jednoimienny z tytułem modułu i tygodniowy staż kierunkowy w zakładzie rehabilitacyjnym

A. Kurs: „Biomechanika i inżynieria rehabilitacyjna”

Treści nauczania

1. Właściwości mechaniczne kości, stawów, mięśni i więzadeł. Kinematyka układu mięśniowo-szkieletowego, analiza chodu, pomiar siły i ruchu.
2. Właściwości mechaniczne serca i naczyń; mikrokążenie tętniczo - żyłne. Cykl serca, generacja ciśnienia, moc serca. Pulsujący przepływ krwi, profile prędkości.
3. Wspomaganie funkcji mechanicznych organizmu człowieka; protezy, ortezy, wózki.

Zakres wymaganej wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych

W wyniku kształcenia inżynier medyczny powinien:

- 1) rozumieć znaczenie ścisłego sposobu opisu zjawisk biomechanicznych w postaci równań, umieć się posługiwać ich uproszczoną postacią do rozwiązywania zagadnień prawidłowej i patologicznej czynności układu szkieletowo- mięśniowego oraz krążenia.
- 2) rozumieć działanie sił i odkształceń powstających w układzie w celu określenia stopnia przemieszczenia poszczególnych składników układu.

B. Staż: Urządzenia rehabilitacyjne

Program stażu

Specjalizujący się odbywa staż w pełnym dziennym wymiarze godzin pracy. W czasie stażu uczestniczy w podstawowych czynnościach wykonywanych w Zakładzie Rehabilitacji jako członek zespołu. Podczas stażu specjalizujący się przyswaja wiedzę z zakresu metod, procedur i urządzeń rehabilitacyjnych oraz nabywa umiejętności praktyczne dotyczące oceny sprawności urządzeń rehabilitacyjnych.

Czas trwania: 1 tydzień

Miejsce stażu: zakład rehabilitacyjny, podmiot spełniający standardy kształcenia, którego merytoryczna działalność odpowiada programowi stażu, a jednostka szkoląca zawarła z nim stosowne porozumienia.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych

Umiejętność pomiaru podstawowych parametrów siły mięśni i parametrów ruchu kończyn. Ocena chodu i manipulacji pacjenta.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 60 godzin zajęć teoretycznych wykłady i ćwiczeń laboratoryjnych w ramach kursu: „Biomechanika i inżynieria rehabilitacyjna” oraz 1 tydzień stażu kierunkowego

Formy zajęć: wykłady (30godz.), ćwiczenia audytoryjne (15godz.) i laboratoryjne (15godz.)

Sposób zaliczenia:

Część teoretyczna –kolokwium, z wiedzy teoretycznej objętej programem wykładów, ćwiczenia zaliczane na podstawie sprawdzianu podczas zajęć

Staż – u kierownika stażu;

- z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu
- sprawdzian umiejętności praktycznych dotyczących sposobów oceny sprawności urządzeń rehabilitacyjnych i bezpieczeństwa pacjenta i personelu podczas zabiegów rehabilitacyjnych.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych:

Czujniki tensometryczne, stanowiska pomiarowe, systemy rejestracji wyników.

Literatura

1. Nigg B.M., Herzog W.: Biomechanics of the muscle of sceletal system. John Wiley and Sons. Chichester 1994.
2. Paśniczek R.: Wybrane urządzenia wspomagające i fizykoterapeutyczne w rehabilitacji ośrodkowego układu nerwowego i amputacjach kończyn, Ofic.Wyd. PW, 1997.
3. Będziński R. I inni red.: Biomechanika i inżynieria rehabilitacyjna, tom 5 monografii Biocybernetyka i Inżynieria Biomedyczna 2000 (red. Nałęcz), Akademicka Oficyna Wyd. Exit, Warszawa 2003

Moduł III: Podstawy elektroniki medycznej

Moduł realizowany jest poprzez jeden kurs teoretyczny jednoimienny z tytułem modułu

A. Kurs: „Podstawy elektroniki medycznej”

Treści nauczania

1. Elektryczność, cechy fizyczne, wielkości elektryczne; zależności napięciowo prądowe w obwodach elektrycznych. Podstawowe układy analogowe i cyfrowe. Wzmacniacze sygnałów biologicznych; wzmacniacze z barierą izolacyjną.
2. Filtry, aktywne cyfrowe; generatory, generatory funkcyjne; regulatory elektroniczne.
3. Zasilacze, przetwornice tranzystorowe i tyrystorowe DC - DC. Falowniki i przemienniki częstotliwości. Stabilizatory napięcia przemiennego. Modulacja impulsowa, modulacja i demodulacja amplitudy, szerokości i położenia impulsów.

Zakres wymaganej wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych

W wyniku kształcenia inżynier medyczny powinien:

- 1) wykazać się znajomością głównych cech układów elektronicznych i zasad projektowania i eksploataowania tych układów oraz funkcjonowania urządzeń elektromedycznych,
- 2) być przygotowany do pracy w warunkach klinicznych, a także do dalszego kształcenia w zakresie elektronicznej aparatury medycznej.

C: Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 60 godz.

Formy zajęć: wykłady (30godz.), ćwiczenia audytoryjne (15) i laboratoria (15),

Sposoby zaliczenia:

Część teoretyczna – kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem wykładu, ćwiczenia i laboratorium na podstawie sprawdzianów cząstkowych podczas zajęć

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych:

Podręczniki, plansze i stanowiska laboratoryjne z podstawowych układów elektronicznych.

Literatura

1. Horowitz P., Hill W.: Sztuka elektroniki, WKiŁ, 1997.
2. Tietze U., Sherik Ch.: Układy półprzewodnikowe, WNT 1997.
3. Filipkowski A.: Układy elektroniczne analogowe i cyfrowe, WNT, Warszawa 1993.
4. Wilson B.: Układy cyfrowe, WKiŁ, 2000.

Moduł IV: Radiologia, generatory promieniowania jonizującego (w tym akceleratory liniowe), ochrona radiologiczna

Moduł realizowany jest poprzez jeden kurs teoretyczny jednoimienny z tytułem modułu i dwa staże kierunkowe (łącznie 4 tygodnie) w zakładach radiologii i radioterapii

A. Kurs: „Radiologia, generatory promieniowania jonizującego (w tym akceleratory liniowe), ochrona radiologiczna”.

Treści nauczania

1. Budowa atomu, jądra atomowego, nukleony; reakcje jądrowe, rozszczepienie jądra; promieniotwórczość naturalna i sztuczna; promieniowanie rentgenowskie.
2. Oddziaływanie z materią promieniowania fotonowego i cząstek elementarnych. Promieniowanie rozproszone. Generowanie promieniowania rtg, lampa rtg, akcelerator liniowy; akceleratory cząstek.
3. Podstawy radiografii; rejestracja obrazów radiograficznych; wzmacniacz elektroniczny obrazu; przetwarzanie obrazu.
4. Urządzenia radiograficzne podstawowe i specjalizowane (angioradiografia, mammografia).
5. Radiografia cyfrowa (subtrakcyjna).
6. Produkcja i medyczne zastosowania izotopów promieniotwórczych.
7. Detektory promieniowania, spektrometria promieniowania. Miernictwo radiologiczne, dawka, współczynnik jakości promieniowania, równoważniki dawki; zasady ochrony pacjenta i personelu medycznego; podstawowe przepisy ochrony radiologicznej.

Zakres wymaganej wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych

Uzyskana wiedza umożliwi inżynierowi medycznemu:

- 1) zrozumienie charakteru i skutków oddziaływania promieniowania jonizującego z ciałem człowieka,
- 2) poznanie zasad funkcjonowania urządzeń radiologicznych i ochrony radiologicznej.

B. Staż: (4 tyg.) podzielony na dwie części:

- Część 1: Urządzenia radiograficzne (3 tyg.)

Program stażu

Specjalizujący się odbywa staż w pełnym dziennym wymiarze godzin pracy. W czasie stażu uczestniczy w podstawowych czynnościach wykonywanych w Zakładzie Radiologii jako członek zespołu. Podczas stażu specjalizujący się przyswaja wiedzę z zakresu eksploatacji RTG urządzeń diagnostycznych w szczególności angiograficznych.

Czas trwania stażu: 3 tygodnie.

Miejsce stażu: Zakład Radiologii, podmiot spełniający standardy kształcenia, którego merytoryczna działalność odpowiada programowi stażu, a jednostka szkoląca zawarła z nim stosowne porozumienia.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych

- umiejętność testowania rtg aparatury diagnostycznej pod względem jakości promieniowania i jakości obrazowania.
- nabycie umiejętności pomiaru dawki promieniowania jonizującego i zasad ochrony pacjenta i personelu przed promieniowaniem rozproszonym.

Sposób zaliczenia: u kierownika stażu

- kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu
- sprawdzian umiejętności praktycznych dotyczących sposobów testowania sprawności diagnostycznych urządzeń radiologicznych, bezpieczeństwa pacjenta i personelu podczas badań diagnostycznych.

- Część 2: Urządzenia radioterapeutyczne (1 tydz.):

Program stażu

Specjalizujący się odbywa staż w pełnym wymiarze godzin pracy. W czasie stażu uczestniczy w podstawowych czynnościach wykonywanych w Zakładzie Radioterapii jako członek zespołu. Podczas stażu specjalizujący się przyswaja wiedzę z zakresu eksploatacji urządzeń i radioterapeutycznych (zwłaszcza akceleratorów liniowych) oraz nabywa umiejętności praktyczne dotyczące oceny stosowanych tu urządzeń.

Czas trwania: 1 tydzień

Miejsce stażu: Zakład Radioterapii, podmiot spełniający standardy kształcenia, którego merytoryczna działalność odpowiada programowi stażu, a jednostka szkoląca zawarła z nim stosowne porozumienia.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych

- umiejętność kształtowania wiązki promieniowania terapeutycznego pod względem koncentrowania dawki w obszarze guza
- nabycie umiejętności pomiaru dawki promieniowania jonizującego i zasad ochrony radiologicznej pacjenta i personelu.

Sposób zaliczenia: u kierownika stażu

- kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu
- sprawdzian umiejętności praktycznych dotyczących sposobów testowania sprawności urządzeń radioterapeutycznych, bezpieczeństwa pacjenta i personelu podczas radioterapii.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 90 godz.

Formy zajęć: wykłady(30godz.), ćwiczenia (15godz.), laboratorium (15godz.), seminarium (30godz).

Sposoby zaliczenia:

Część teoretyczna – kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem wykładów; sprawdziany cząstkowe na podstawie aktywności podczas zajęć na ćwiczeniach i seminarium.

Staże – u kierowników stażu

- kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu
- sprawdzian umiejętności praktycznych dotyczących sposobów testowania sprawności technicznej urządzeń RTG i systemów ochrony pacjenta przed promieniowaniem rozproszonym oraz metod pomiaru dawek promieniowania, zróżnicowany, w zależności od rodzaju stażu (patrz wyżej).

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych:

Podstawowe urządzenia radiograficzne i radioterapeutyczne oraz dozymetry promieniowania.

Literatura

1. Dekady P.P., Heaton B.: Physics for diagnostic radiology. Inst. of Phys. Publ., Londyn 1999.
2. Pawlicki G., Pałko T., Golnik N., Królicki L.: Fizyka Medyczna, tom 9, monografia Biocybernetyka i Inżynieria Biomedyczna, red. Nałęcz M., Oficyna Wydawnicza Exit 2002.
3. Gostkowska B., Rosiński S.: Ochrona Radiologiczna, CLOR W-wa 2001.
4. Hrynkiewicz A.: Dawki i działanie biologiczne promieniowania jonizującego. Państwowa Agencja Atomistyki JFJ 1993 r.
5. Hrynkiewicz A.: Człowiek i promieniowanie jonizujące, PWN 2001, W-wa.

Moduł V: Automatyka, robotyka, telematyka medyczna (telemedycyna)

Moduł realizowany jest poprzez jeden kurs teoretyczny jednoimienny z tytułem modułu

A. Kurs: „Automatyka, robotyka, telematyka medyczna”

Treści nauczania

1. Podstawy automatyki stosowanej w urządzeniach i aparaturze medycznej, regulacja automatyczna,
2. Urządzenia medyczne diagnostyczne i terapeutyczne sterowane programowo, bez udziału człowieka lub z jego ograniczonym udziałem,
3. Roboty medyczne stosowane w chirurgii,
4. Wspomaganie zdalne utraconych lub upośledzonych funkcji narządów człowieka,

5. Telematyka medyczna (telemedycyna) jako efekt rozwoju informatyki medycznej, automatyki i robotyki; elektroniczna historia choroby, bazy danych medycznych, regionalne sieci ochrony zdrowia, bezpieczeństwo danych, komunikatywność niezawodność; technologie telemedyczne, transmisja danych; zdalne systemy nadzoru nad pacjentem, zdalne systemy sterowania urządzeniami medycznymi; teleoperacje.
6. Opieka domowa nad osobami niepełnosprawnymi.
7. Możliwości i zagrożenia dla sieciowego systemu informacyjnego w zakresie ochrony zdrowia

Zakres wymaganej wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych

Uzyskana wiedza umożliwi zrozumienie roli i przydatności informatycznych systemów przetwarzania danych w środowisku lokalnym (szpital, przychodnia), regionalnym i ponadregionalnym (światowym) oraz ułatwi ich implementację w praktyce.

C: Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 30 godz.

Formy zajęć: wykłady (15godz.), laboratorium (15godz)

Sposoby zaliczenia:

Część teoretyczna – kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem wykładu; laboratorium, sprawdzian bieżący podczas zajęć z aktywności na zajęciach

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych:

Stanowiska pomiarowo – kontrolne układów automatyki, elementy automatyki, modele robotów.

Literatura

1. Gessing R.: Podstawy automatyki. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2001.
2. Mazurek J., Vogt H. i Żydanowicz W.: Podstawy automatyki. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej. Warszawa, 2002.
3. Morecki i inni: Podstawy robotyki. WNT, Warszawa 1993.
4. Pong M.W., Witdiatagar M.: Dynamiki i sterowania robotów. WNT, Warszawa 1997.
5. Olszewski i inni: Manipulatory i roboty przemysłowe WNT II wyd., Warszawa 1992.
6. Haykin S.: Systemy telekomunikacyjne. t. 1, WKiŁ 1998.

Moduł VI: Sygnały biomedyczne; teoria przetwarzania sygnałów, informatyka medyczna

Moduł realizowany jest poprzez jeden kurs teoretyczny jednoimienny z tytułem modułu

A. Kurs: „Sygnały biomedyczne; teoria przetwarzania sygnałów, informatyka medyczna”

Treści nauczania

1. Wprowadzenie, sygnały zdeterminowane (okresowe, przejściowe) i losowe, modele ciągów czasowych, stacjonarność, ergodyczność, przestrzenna reprezentacja sygnałów.

2. Klasyfikacja sygnałów biomedycznych; elektryczne (serca EKG, mięśni szkieletowych EMG, mózgu EEG, nerwów obwodowych EMG, potencjały wywołane wzrokowe, słuchowe, czuciowe), mechaniczne (tony serca, ciśnienie krwi, przepływ gazów oddechowych, siła mięśni), chemiczne.
3. Elektrody, czujniki i przetworniki sygnałów. Podstawowe zasady przetwarzania sygnału: próbkowanie, filtrowanie, uśrednianie, wizualizacja przebiegów czasowych i obrazów, rozpoznawanie, klasyfikacja i kwantyfikacja (wyznaczanie wartości) sygnałów. Powiększanie stosunku sygnału do szumu (wzmacnianie sygnału i redukcja szumów). Przetwarzanie sygnałów biomedycznych.
4. Metody analizy sygnałów deterministycznych - analiza widmowa (szeregi Fouriera, przekształcenie Fouriera i Hilberta, elementy analizy korelacyjnej, twierdzenie o próbkowaniu. Metody analizy sygnałów stochastycznych - analiza korelacyjna i widmowa.
5. Podstawy technicznej realizacji cyfrowej analizy sygnałów. Karty procesowe, przetworniki a/c i c/a, we-, wy- binarne, system przerwań, procesory sygnałowe w zadaniach czasu rzeczywistego.
6. Podstawy sieci komputerowych. Transmisja danych. Topologia sieci. Architektura sieci LAN. Model odniesienia OSI. Standard TCP/IP. Serwery DNS, DHCP. Pliki HTML. Tworzenie stron WWW. Przykłady zastosowań sieci i baz danych w medycynie. Definiowanie baz danych tabel i indeksów; normalizacja danych; relacyjne języki zapytań. Programowanie zorientowane programowo. Współbieżne operacje na bazach danych. Poufność i ochrona danych – środowisko programowe VISUAL FOXPRO.

Zakres wymaganej wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych

W wyniku kształcenia inżynier medyczny powinien:

1. rozumieć istotę i sposób generowania sygnałów biologicznych oraz sposób ich odbioru z organizmu i wstępnego ich przetwarzania wraz z oceną źródeł zakłóceń i błędów,
2. poznać podstawowe cechy sygnałów cyfrowych i analogowych, zależności pomiędzy domenami czasu i częstotliwości oraz nabyć umiejętność projektowania podstawowych filtrów cyfrowych a także zastosowania właściwych algorytmów przetwarzania sygnału w celu wydobycia z sygnału biologicznego istotnych klinicznie informacji;
3. wybrać i zastosować metodę redukcji artefaktów pomiarowych, takich jak dryft linii zerowej, szumy, nakładające się niepożądane źródła sygnałów itp.
4. nabyć umiejętność projektowania prostych układów w torze przetwarzania i analizy cyfrowej sygnałów biomedycznych, tworzenia cyfrowych baz danych i projektowania lokalnych sieci informatycznych.

C: Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 90 godz.

Formy zajęć: wykłady (45godz.), laboratorium (15godz.), seminarium (30godz.)

Sposoby zaliczenia:

Część teoretyczna – wykład - kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem modułu, laboratorium i seminarium - sprawdziany bieżące podczas zajęć.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych:

Czujniki sygnałów biomedycznych, interfejsy pomiarowe, analizatory sygnałów.

Literatura

1. Malmivuo J., Plonsey R.: Bioelectromagnetism. Oxford University Press., New York, 1995.
2. Dabrowski A. (red.): Przetwarzanie sygnałów przy użyciu procesorów sygnałowych. Wyd. Politechniki Poznańskiej, 2010 r.
3. Białasewicz J.T.: Falki i aproksymacja, WNT 2000.
4. Szabatin M.: Podstawy teorii sygnałów W.K i L 2000.
5. Zieliński T.P.: Od teorii do cyfrowego przetwarzania sygnałów, AGH 2002.
6. Zydorowicz T., PC i sieci komputerowe, PLJ, Warszawa 1993.
7. Shortliffe i inni. Medical Informatics. Springer Verlag, New York, 2001.

Moduł VII: Wybrane urządzenia diagnostyki medycznej i systemy diagnostyczno – terapeutyczne.

Moduł realizowany jest poprzez jeden kurs teoretyczny jednoimienny z tytułem modułu i 3 staże kierunkowe (łącznie 5 tygodni) w Klinice Kardiologicznej w tym: na OIOM'ie Oddziale Kardiologii Interwencyjnej (2 tygodnie), w Klinice Neurologicznej (2 tygodnie.), w Zakładzie Diagnostyki Laboratoryjnej (1 tydzień).

A. Kurs: „Wybrane urządzenia diagnostyki medycznej i systemy diagnostyczno – terapeutyczne”

Treści nauczania

1. Klasyfikacja urządzeń diagnostyki elektrograficznej. Ogólne cechy konstrukcyjne i użytkowe urządzeń. Elektrody i układy pomiarowe (odprowadzenia).
2. Rodzaje odprowadzeń. Układy wejściowe, główne bloki funkcjonalne. Przetwarzanie, analiza i prezentacja sygnałów bioelektrycznych. Układy wyjściowe, sposoby rejestracji przebiegów. Charakterystyka urządzeń rejestrujących. Elektrokardiografy, elektromiografy, elektroencefalografy, elektroneurografy. Urządzenia do rejestracji potencjałów wywołanych.
3. Systemy stymulacji elektrycznej tkanek mięśniowych i nerwowych.
4. Aparatura diagnostyki laboratoryjnej.

Uzyskana wiedza umożliwi właściwy dobór aparatury (jej cech) oraz udział w planowaniu procedur medycznych z użyciem tej aparatury i realizacji zabiegów medycznych, diagnostycznych i terapeutycznych.

B. Staż: (5 tyg.) podzielony na 3 części:

Część 1: Urządzenia i systemy diagnostyki serca i układu krążenia oraz kardiologii interwencyjnej, (2tyg.)

Program stażu

Specjalizujący się odbywa staż w pełnym wymiarze godzin pracy. W czasie stażu uczestniczy w podstawowych czynnościach wykonywanych w Klinice Kardiologicznej, jako członek zespołu. Podczas stażu specjalizujący się przyswaja wiedzę z zakresu eksploatacji diagnostycznych urządzeń elektrograficznych, elektrostymulacyjnych (defibrylator, stymulator serca) i do katetyzacji serca. W trakcie stażu nabywa umiejętności praktyczne dotyczące oceny stanu i poprawności działania stosowanych tu urządzeń.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych

Wykonanie badań elektrograficznych (EKG) i wykonanie kardiowersji elektrycznej lub defibrylacji.

Czas trwania: 2 tyg.

Miejsce stażu: Klinika Kardiologiczna w tym OIOM i Oddział Kardiologii Interwencyjnej, podmiot spełniający standardy kształcenia, którego merytoryczna działalność odpowiada programowi stażu, a jednostka szkoląca zawarła z nim stosowne porozumienia.

Sposób zaliczenia: u kierownika stażu

- kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu
- sprawdzian umiejętności praktycznych dotyczących sposobów testowania sprawności urządzeń elektrokardiograficznych i elektrostymulacyjnych oraz oceny bezpieczeństwa pacjenta i personelu podczas badań diagnostycznych i elektroterapeutycznych.

Część 2: Urządzenia do badania czynności elektrycznej układu nerwowego; elektrostymulacja, (2tyg.)

Program stażu

Specjalizujący się odbywa staż w pełnym wymiarze godzin pracy. W czasie stażu uczestniczy w podstawowych czynnościach wykonywanych w Klinice Neurologicznej jako członek zespołu. Podczas stażu specjalizujący się przyswaja wiedzę z zakresu eksploatacji diagnostycznych urządzeń elektrograficznych, elektrostymulacyjnych (EEG, EMG, stymulacja mięśni i nerwów). W trakcie stażu nabywa umiejętności praktyczne dotyczące oceny stanu i poprawności działania stosowanych tu urządzeń.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych

Wykonanie badań elektrograficznych (EEG, EMG) oraz wykonanie zabiegu elektrostymulacji mięśni i nerwów.

Czas trwania: 2 tyg.

Miejsce stażu: Klinika Neurologiczna, podmiot spełniający standardy kształcenia, którego merytoryczna działalność odpowiada programowi stażu, a jednostka szkoląca zawarła z nim stosowne porozumienia.

Sposób zaliczenia: u kierownika stażu

- kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu
- sprawdzian umiejętności praktycznych dotyczących sposobów testowania sprawności urządzeń elektrokardiograficznych i elektrostymulacyjnych oraz oceny bezpieczeństwa pacjenta i personelu podczas badań diagnostycznych i elektroterapeutycznych.

Część 3: Urządzenia diagnostyki laboratoryjnej (1tydz.)

Program stażu

Specjalizujący się odbywa staż w pełnym wymiarze godzin pracy. W czasie stażu uczestniczy w podstawowych czynnościach wykonywanych w Laboratorium Analitycznym jako członek zespołu. Podczas stażu specjalizujący się przyswaja wiedzę z zakresu funkcjonowania wybranych urządzeń diagnostyki laboratoryjnej. W trakcie stażu nabywa umiejętności praktyczne dotyczące oceny stanu i poprawności działania aparatury stosowanej i bezpieczeństwa pracy w laboratorium analitycznym.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych

Testowanie wybranego urządzenia diagnostyki laboratoryjnej w celu określenia jego sprawności i bezpieczeństwa obsługi.

Czas trwania: 1 tydz..

Miejsce stażu: Laboratorium Analityczne,, podmiot spełniający standardy kształcenia, którego merytoryczna działalność odpowiada programowi stażu, a jednostka szkoląca zawarła z nim stosowne porozumienia.

Sposób zaliczenia: u kierownika stażu

- kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu
- sprawdzian umiejętności praktycznych dotyczących sposobów testowania sprawności wybranych urządzeń diagnostyki laboratoryjnej.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 60 godz.

Formy zajęć: wykłady (30godz.), ćwiczenia (15godz.), laboratoria (15godz),

Sposoby zaliczenia:

Część teoretyczna – wykład, kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem modułu, ćwiczenia na podstawie sprawdzianu podczas zajęć.

Sposób zaliczenia: u kierownika stażu

- kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu
- sprawdzian umiejętności praktycznych zróżnicowany, zależy od rodzaju stażu (patrz wyżej) w ogólności dotyczy obsługi i sprawdzenia jakości urządzeń stosowanych w wymienionych jednostkach szpitalnych, a w szczególności: testowania aparatury do elektrografii i stymulacji mięśni lub defibrylacji serca a także aparatury do diagnostyki laboratoryjnej.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych:

Podstawowe urządzenia elektrograficzne (EKG, EMG, EEG), wybrane urządzenia diagnostyki laboratoryjnej oraz dokumentacja techniczna i instrukcje obsługi stosowanych urządzeń.

Literatura

1. Torbicz W., i inni (red.): Biopomiary, T. 2 monografii Biocybernetyka i Inżynieria Biomedyczna 2000 (red. M. Nałęcz). Akademicka Oficyna Wydawnicza Elit, Warszawa, 2001.
2. Webster J.G. (editor): Medical Instrumentation. Application and Design. John Wiley&Sons, Inc. New York, 1998.
3. Pawlicki G.: Podstawy Inżynierii Biomedycznej, Oficyna Wydawnicza PW, 1995.

Moduł VIII: Urządzenia diagnostyki obrazowej (radiografia, TK, MRI, PET, SPECT, USG)

Moduł realizowany jest poprzez jeden kurs teoretyczny jednoimienny z tytułem modułu i 2 staże kierunkowe (łącznie 6 tygodni) w Zakładzie Diagnostyki Obrazowej (4 tygodnie) i Zakładzie Medycyny Nuklearnej (2 tygodnie).

A. Kurs: „Urządzenia diagnostyki obrazowej (radiografia, TK, MRI, PET, SPECT, USG)”

Treści nauczania

1. Ultrasonografia; propagacja fal ultradźwiękowych, impedancja akustyczna; przetwor-niki UD; generatory UD; głowice UD. Metody obrazowania UD struktury ciała; metody obrazowania czynności narządowych.
2. Rentgenowskie obrazowanie planarne. Radioskopia i radiografia cyfrowa. Składowe urządzeń Rtg.
3. Tomografia komputerowa (TK), zasady fizyczne tworzenia obrazu, źródło promienio-wania; rekonstrukcja obrazu dwuwymiarowa i trójwymiarowa; cechy charakterystyczne obrazu, zdolność rozdzielcza; budowa, działanie tomografu i zakres zastosowań. Zasady ochrony pacjenta i personelu przed promieniowaniem.
4. Tomografia rezonansu magnetycznego (MR), zasady fizyczne tworzenia obrazu, generacja pól magnetycznych; rekonstrukcja dwu i trójwymiarowa obrazu; wizualizacja czynności narządów; cechy charakterystyczne obrazu, zdolność rozdzielcza, środki cieniujące; budowa, działanie i zakres zastosowań tomografii MR. Spektrometria MR.
5. Tomografia emisyjna pozytonowa (PET) jako metoda obrazowania czynności narządowych (metabolizmu), zasady fizyczne tworzenia obrazu, rekonstrukcja obrazu dwu i trójwymiarowa; cechy charakterystyczne obrazu, zdolność rozdzielcza; budowa, działanie i zakres zastosowań tomografii PET. Scyntygrafia, sposób planarnego obrazowania struktury i czynności niektórych narządów za pomocą izotopów promieniotwórczych wprowadzanych do organizmu bezpośrednio; budowa i zasada działania gammakamery.
6. Tomografia izotopowa jednofotonowa (SPECT), podstawowe zasady działania tomografu i zastosowania.

B. Staż. (6 tyg.) podzielony na dwie części:

Część 1: Urządzenia diagnostyki obrazowej planarnej (radioskopia, radiografia cyfrowa) i tomograficznej (CT, MRI, USG).

Program stażu

Specjalizujący się odbywa staż w pełnym dziennym wymiarze godzin pracy. W czasie stażu uczestniczy w podstawowych czynnościach wykonywanych jako członek zespołu. Podczas stażu specjalizujący się przyswaja wiedzę z zakresu procedur i urządzeń diagnostyki obrazowej planarnej i tomograficznej oraz nabywa umiejętności praktyczne dotyczące oceny sprawności działania urządzeń do obrazowania i jakości obrazów.

Czas trwania: 4 tyg.

Miejsce: Zakład Diagnostyki Obrazowej albo Zakład Radiologii, podmiot spełniający standardy kształcenia, którego merytoryczna działalność odpowiada programowi stażu, a jednostka szkoląca zawarła z nim stosowne porozumienia.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych

Umiejętność oceny jakości obrazów planarnych i tomograficznych, wpływów różnych czynników na jakość obrazów, poznanie cech techniczno-eksploatacyjnych (nastawy) różnych sposobów obrazowania. Sprawdzenie gotowości do użycia urządzeń, sprawdzenie warunków bezpieczeństwa elektrycznego, radiacyjnego i mechanicznego

Część 2: Urządzenia tomografii emisyjnej, nuklearnej (SPECT, PET).

Program stażu

Specjalizujący się odbywa staż w pełnym dziennym wymiarze godzin pracy. W czasie stażu uczestniczy w podstawowych czynnościach wykonywanych jako członek zespołu. Podczas stażu specjalizujący się przyswaja wiedzę z zakresu procedur i urządzeń diagnostyki obrazowej nuklearnej oraz nabywa umiejętności praktyczne dotyczące oceny sprawności działania urządzeń do obrazowania i jakości obrazów.

Czas trwania: 2 tyg.

Miejsce: Zakład Medycyny Nuklearnej

podmiot spełniający standardy kształcenia, którego merytoryczna działalność odpowiada programowi stażu, a jednostka szkoląca zawarła z nim stosowne porozumienia.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych

Umiejętność oceny jakości obrazów tomograficznych, uzyskiwanych metodą tomografii emisyjnej, wpływów różnych czynników na jakość obrazów, poznanie cech techniczno-eksploatacyjnych (nastawy) różnych sposobów obrazowania. Sprawdzenie gotowości do użycia urządzeń, sprawdzenie warunków bezpieczeństwa elektrycznego, radiacyjnego i mechanicznego

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 90 godz.

Formy zajęć: wykłady (60 godz), laboratorium (15 godz), seminarium (15 godz)

Sposoby zaliczenia:

Część teoretyczna – wykłady - 3 kolokwia cząstkowe z wiedzy teoretycznej dotyczącej diagnostyki obrazowej 2D i 3D objętej programem obejmującej CT, MRI, PET, SPECT oraz USG; laboratorium i seminarium, na podstawie bieżącego sprawdzianu podczas zajęć.

Staż - u kierownika stażu:

- kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu,
- sprawdzianu umiejętności praktycznych dotyczących testowania sprawności urządzeń diagnostyki obrazowej w zakresie urządzeń tomograficznych objętych danym stażem (patrz wyżej).

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych:

pełne wyposażenie zakładu diagnostyki obrazowej (CT, MRI, USG) i medycyny nuklearnej (PET, SPECT).

Literatura

1. Red. Pawlicki G., Pałko T., Gołnik N., Gwiazdowska B., Królicki L., red.: Fizyka medyczna, 9 tom Wyd. Biocybernetyka i Inżynieria Biomedyczna 2000 pod red. M. Nałęcz, Akad.Ofic.Wyd. EXIT, Warszawa 2002.
2. Pruszyński B., red.: Diagnostyka obrazowa, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2000.
3. Walecki J., Ziemiański A., red.: Rezonans magnetyczny i tomografia komputerowa w praktyce klinicznej. Springer PWN. Warszawa 1998.
4. Obrazowanie medyczne. T. 8 serii Biocybernetyka i Inżynieria Biomedyczna 2000 (red. M. Nałęcz) Exit, Warszawa 2003.
5. Cho Z.: Foundations of Medical Imaging. John Wiley&Sons, 1993.

Moduł IX: Aparatura bloku operacyjnego; systemy intensywnego nadzoru w stanach zagrożenia życia.

Moduł realizowany jest poprzez jeden kurs teoretyczny jednoimienny z tytułem modułu i trzytygodniowy staż kierunkowy w Klinice Chirurgii w tym w Ośrodku Intensywnej Opieki Medycznej.

A. Kurs: „Aparatura bloku operacyjnego; systemy intensywnego nadzoru w stanach zagrożenia życia”

Treści nauczania

1. Podstawowe procedury i wyposażenie aparaturowe i narzędziowe.
2. Urządzenia do chirurgii laparoskopowej, roboty chirurgiczne.
3. Aparatura do znieczulania ogólnego. Urządzenia monitorujące.
4. Angiografia RTG w zastosowaniu w chirurgii naczyniowej i radiologii interwencyjnej.
5. Urządzenia do krążenia pozaustrojowego, oksygenatory.
6. Systemy opieki śród i operacyjnej oraz systemy do intensywnej opieki medycznej.
7. Systemy wspomaganie czynności narządów.

Zakres wymaganej wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych

Zrozumienie zasad funkcjonowania urządzeń monitorujących i wspomagających czynności narządów w warunkach zagrożenia życia, w warunkach sali operacyjnej i nadzorze pooperacyjnym.

B. Staż: (3 tyg.)

Program stażu

Specjalizujący się odbywa staż w pełnym dziennym wymiarze godzin pracy. W czasie stażu uczestniczy w podstawowych czynnościach wykonywanych w Klinice Chirurgii jako członek zespołu. Podczas stażu specjalizujący się przyswaja wiedzę z zakresu działania urządzeń monitorujących i podtrzymujących podstawowe funkcje życiowe (krążenie, oddychanie, utlenianie krwi, poziom elektrolitów) oraz nabywa umiejętności praktyczne dotyczące sprawdzenia sprawności działania aparatury.

Czas trwania: 3 tygodnie

Miejsce stażu: Klinika Chirurgiczna, podmiot spełniający standardy kształcenia, którego merytoryczna działalność odpowiada programowi stażu, a jednostka szkoląca zawarła z nim stosowne porozumienia.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych:

Umiejętność testowania aparatury monitorującej i wspomagającej funkcje życiowe. Znajomość procedur i umiejętność aplikacji wybranych urządzeń.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 45 godz.

Formy zajęć: wykłady (30godz.), seminaria (15godz.)

Sposoby zaliczenia

Część teoretyczna – kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem; seminarium, na podstawie sprawdzianu aktywności w czasie zajęć

Staż – u kierownika stażu

- kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu

- sprawdzian umiejętności praktycznych dotyczących znajomości procedur i oceny skuteczności działania aparatury bloku operacyjnego.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych

Wyposażenie nowoczesnej sali operacyjnej i oddziałów intensywnej opieki medycznej. Urządzenia i narzędzia wykorzystywane podczas zabiegów operacyjnych; systemy intensywnej opieki medycznej w stanach zagrożenia życia.

Literatura

1. Roentgen L., Ulrich B., Nowe metody i Techniki w chirurgii. PZWL Warszawa 1996.

Moduł X: Sztuczne narządy, materiały medyczne

Moduł realizowany jest poprzez jeden kurs teoretyczny jednoimienny z tytułem modułu staż kierunkowy w Instytucie Protez Serca (2 tygodnie) oraz w Stacji Dializ (1 tydzień), łącznie 3 tygodnie.

A. Kurs: „Sztuczne narządy, materiały medyczne”

Treści nauczania

1. Sztuczna nerka. Hemodializa, dializa otrzewnowa; technologia membran kapilarnych i sorbentów, konstrukcje filtrów, separacja i frakcjonowanie osocza krwi;
2. Sztuczna wątroba, detoksykacja krwi za pomocą sorbentów.
3. Sztuczne serce. Wspomaganie czynności układu krążenia; balon wewnątrzaoortalny; sztuczne komory serca; wspomaganie układu żylnolimfatycznego; kontrapulsacja.
4. Sztuczna trzustka. Trzustka „mechaniczna” z otwartą i zamkniętą pętlą sterowania; biologiczna i biochemiczna sztuczna trzustka.
5. Respiratory; sztuczna wentylacja płuc; modelowanie sztucznej wentylacji; identyfikacja parametrów płuc. Oksygenatory.
6. Laboratoryjna aparatura do badań analitycznych, mikrobiologicznych, cytologicznych. Wyposażenie aparaturowe laboratoriów medycyny nuklearnej.
7. Biomateriały – materiały medyczne. Biogodność materiałów. Rodzaje stosowanych materiałów: metale, materiały ceramiczne, kompozyty, polimery; szkliwa i gumi. Struktura, i właściwości sprężyste i plastyczne materiałów medycznych. Materiały biologiczne: krew, tkanka łączna, kość. Oddziaływanie materiał-tkanka, sposób oceny reakcji biologicznej, modyfikacja biomateriału w celu zwiększenia kompatybilności.

Zakres wymaganej wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych

W wyniku kształcenia inżynier medyczny powinien:

1. znać fizyczne właściwości materiałów syntetycznych w zakresie zastosowań biomedycznych;
2. rozumieć opis techniczny materiału syntetycznego i przeprowadzić stosowny test mechaniczny;
3. znać mechaniczne właściwości tkanek które materiał syntetyczny zastępuje lub pozostaje w kontakcie;
4. rozumieć skutki oddziaływania materiałów biomedycznych z żywą tkanką.

B. Staż: (3 tyg.) podzielony na dwie części:

Część 1: Sztuczne serce i wspomaganie oddechu (respirator)

Program stażu

Specjalizujący się odbywa staż w pełnym dziennym wymiarze godzin pracy. W czasie stażu uczestniczy w podstawowych czynnościach wykonywanych w Instytucie Protez Serca, jako członek zespołu. Podczas stażu specjalizujący się przyswaja wiedzę z zakresu środków technicznych i procedur wspomaganie serca, a także oddychania oraz nabywa umiejętności praktyczne dotyczące testowania urządzeń do wspomaganie czynności serca i układu oddechowego.

Czas trwania: 2 tyg.

Miejsce stażu: Instytut Protez Serca w Zabrze, podmiot spełniający standardy kształcenia, którego merytoryczna działalność odpowiada programowi stażu, a jednostka szkoląca zawarła z nim stosowne porozumienie.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych:

Identyfikacja rodzajów protez serca i zastawek oraz innych wybranych sztucznych wszczepów;

Część 2: Sztuczna nerka

Program stażu

Specjalizujący się odbywa staż w pełnym dziennym wymiarze godzin pracy. W czasie stażu uczestniczy w podstawowych czynnościach wykonywanych w Stacji Dializ, jako członek zespołu. Podczas stażu specjalizujący się przyswaja wiedzę z zakresu środków technicznych i procedur wspomaganie czynności nerek, oraz nabywa umiejętności praktyczne dotyczące testowania urządzeń do wspomaganie czynności nerek w tym wymiany hemodializatora i płynu dializacyjnego.

Czas trwania: 1 tydz.

Miejsce stażu: Stacja Dializ, podmiot spełniający standardy kształcenia, którego merytoryczna działalność odpowiada programowi stażu, a jednostka szkoląca zawarła z nim stosowne porozumienie.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych:

- Umiejętność testowania sprawności sztucznej nerki i określenia stanu bezpieczeństwa pacjenta i obsługi.
- Umiejętność wymiany hemodializatora i płynu dializacyjnego

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 45 godz.

Formy zajęć: wykłady

Sposoby zaliczenia:

Część teoretyczna –kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem wykładu;

Staż: u kierownika stażu

- kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu
- sprawdzian umiejętności praktycznych dotyczących sposobów badania urządzeń do wspomaganie czynności narządów (serce, płuca, nerka).

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych:

Wyposażenie nowoczesnych ośrodków intensywnej opieki medycznej w urządzenia do wspomaganie czynności narządów i sztuczna nerka.

Literatura

Darowski M., i inni (red.): Sztuczne Narządy tom 3 monografii Biocybernetyka i Inżynieria Biomedyczna 2000. (red. M. Nałęcz). Akademicka Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2001.

Moduł XI: Inżynieria medyczna (kliniczna) – zagadnienia prawno organizacyjne

Moduł realizowany jest poprzez jeden kurs teoretyczny jednoimienny z tytułem modułu i tygodniowy staż kierunkowy w Państwowym Centrum Badań i Certyfikacji (PCBC). (do chwili powstania Zakładów Inżynierii Klinicznej w szpitalach)

A. Kurs: „Inżynieria medyczna (kliniczna) – zagadnienia prawno-organizacyjne”

Treści nauczania

1. Zasady i sposoby wykorzystywane w technice medycznej obejmujące metody zarządzania, zagadnienia kosztów, sprawdzanie przyjmowanej aparatury, szkolenie personelu, przestrzeganie bezpieczeństwa, standardów i zapewnienia jakości.
2. Zagadnienia ryzyka elektrycznego, mechanicznego i radiacyjnego. Regulacje prawne i dyrektywy dotyczące urządzeń medycznych. Wprowadzenie do standardów ISO 9000. Zapewnienie jakości w inżynierii klinicznej. Zagadnienia etyczne.
3. Systemy ochrony zdrowia; okresowe oceny środków technicznych, funkcjonowania kliniki oraz budynków i innych wykorzystywanych środków. Zakupy wyposażenia, planowanie, analiza kosztów.
4. Systemy kontroli jakości, atestacja urządzeń medycznych i akredytacja laboratoriów (pracowni)

Zakres wymaganej wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych

W wyniku kształcenia osoba specjalizująca się uzyska wiedzę i umiejętności pozwalające na:

1. prowadzenie okresowych kontroli i testowania rzetelności wskazań i właściwego działania aparatury,
2. zapewnienie warunków bezpiecznego działania urządzeń medycznych,
3. swobodne posługiwanie się urządzeniami medycznymi w środowisku szpitalnym.

B. Staż: (1 tydz.)

Program stażu

Specjalizujący się odbywa staż w pełnym dziennym wymiarze godzin pracy. W czasie stażu uczestniczy w podstawowych czynnościach wykonywanych w Państwowym Centrum Badań i Certyfikacji (PCBC) lub w Zakładzie Inżynierii Klinicznej (w przyszłości) jako członek zespołu. Podczas stażu specjalizujący się przyswaja wiedzę z zakresu podstawowych metod i procedur stosowania aparatury medycznej w warunkach klinicznych oraz nabywa umiejętności praktyczne dotyczące sposobów sprawdzania jakości i bezpieczeństwa aparatury medycznej.

Czas trwania: 1 tydzień

Miejsce stażu: Centrum Badań i Certyfikacji albo Zakład Inżynierii Klinicznej, podmiot spełniający standardy kształcenia, którego merytoryczna działalność

odpowiada programowi stażu, a jednostka szkoląca zawarła z nim stosowne porozumienia.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych:

znajomość podstawowych aktów prawnych regulujących działanie zdrowotnej opieki szpitalnej

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 40 godz.

Formy zajęć: wykłady (20godz.), laboratorium (20godz.)

Sposoby zaliczenia:

Część teoretyczna – kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem wykładu; laboratorium na podstawie sprawdzianu bieżącego podczas zajęć

Staż : u kierownika stażu

- kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu
- sprawdzian umiejętności praktycznych dotyczących znajomości przepisów i sposobów testowania aparatury medycznej w warunkach klinicznych, pod względem jakości i bezpieczeństwa elektrycznego.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych:

Wyposażenie do testowania aparatury elektromedycznej. Dokumentacja procedur testowania.

Literatura

1. Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo Atomowe (Dz. U. z 2001 r., Nr 3, poz. 18, Nr 100, poz. 1085 i Nr 154, poz. 1800 z 2002 r. Nr 47, poz. 676, Nr 135, poz. 1145)
2. Ustawa o wyrobach medycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1801)
3. Polska Norma Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących. PN-EN ISO/IEC 17025.
4. Bronzino J. D.: The Biomedical Engineering. CRC Press IEEE Press Biomedical, London 1995.

Literatura uzupełniająca:

1. Sensors in medicine and health care / ed. by P. Ake Oberg, T. Togawa, F. A. Spelman.,2004 Wiley-VCH Verlag GmbH & Co. KGaA
2. Bioinstrumentation / John G. Webster – editor – in chief/ John Willey and Sons, 2004
3. Khandpur RS. Biomedical instrumentation. Technology and applications. McGraw-Hill,
4. Medical Devices and Systems, Edited by Joseph D. Bronzino, CRC Press 2006,
5. The measurement, instrumentation and sensors (John G. Webster – editor – in chief). CRC Press, USA 1999.
6. Medical Devices. Use and Safety. Bertil Jacobson and Alan Murray, Churchill Livingstone, 2007, ISBN: 978-0-443-10259-2
7. Biomedical Instrumentation Systems, International Edition, Shakti Chatterjee, Delmar Cengage Learning ISBN: 9781435486133, 2010
8. Będziński R. Biomechanika Inżynierska – wybrane zagadnienia. O. W. Polit. Wrocł., 1997.
9. Rutkowski L. Metody i techniki sztucznej inteligencji PWN, 2005.

IV. STANDARDY KSZTAŁCENIA W SPECJALIZACJI INŻYNIERIA MEDYCZNA

1. Kadra i baza dydaktyczna do zajęć i staży kierunkowych.

Kształcenie specjalizacyjne powinno odbywać się na poziomie akademickim i może być prowadzona przez instytucję, która spełnia następujące warunki:

- posiada odpowiednie sale wykładowe stosownie wyposażone w konieczne do przeprowadzania zajęć pomoce dydaktyczne,
- prowadzi działalność umożliwiającą odbywanie staży specjalistycznych przewidzianych w programie specjalizacji lub ma zawarte umowy z innymi placówkami opieki zdrowotnej umożliwiające prowadzenie takich staży,
- zatrudnia przynajmniej jednego specjalistę (lub osobę p.o. specjalisty - z uprawnieniami inżyniera medycznego nadanego przez Ministra Zdrowia), który może pełnić rolę kierownika specjalizacji. Ponadto musi posiadać odpowiednich specjalistów mogących realizować niniejszy program kształcenia lub ma zawarte umowy z innymi specjalistami spoza jednostki,
- zatrudnia inne odpowiednio wykwalifikowane osoby - między innymi lekarzy, biologów, specjalistów z administracji zarządzania, które będą realizować zajęcia dydaktyczne przewidziane w programie specjalizacji lub ma zawarte odpowiednie umowy z innymi instytucjami na realizację takich zadań,

Wykaz niezbędnych (we wszystkich modułach specjalizacji) środków dydaktycznych: podręczniki, tablice, pisaki, rzutnik multimedialny, komputer, dostęp do Internetu.

2. Sposób realizacji programu specjalizacji, w tym ewaluacji uzyskanych w czasie specjalizacji umiejętności.

Poszczególne etapy realizacji programu specjalizacji w dziedzinie inżynierii medycznej związane są z kolejnymi modułami nauczania w tym z kursami i stażami kierunkowymi.

W planie nauczania przewiduje się 11 modułów tematycznych 700 godz. i 11 staży kierunkowych (23 tygodnie).

Metody oceny wiedzy teoretycznej i nabytych umiejętności praktycznych:

- kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem danego kursu zaliczające treści teoretyczne modułu u kierownika kursu - sprawdzian pisemny,
- kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego u kierownika stażu – rozmowy potwierdzającej praktyczne umiejętności przeprowadzenia odpowiednich procedur i obsługi aparatury medycznej.
- ocena złożonych opracowań teoretycznych, pracy pogładowej, lub pracy oryginalnej u kierownika specjalizacji.

Samokształcenie - obejmuje studiowanie piśmiennictwa oraz nabywanie doświadczenia w wyniku realizacji zadań praktycznych a także przygotowanie opracowań teoretycznych, pracy pogładowej lub pracy oryginalnej. Praca pogładowa zostaje przedłożona kierownikowi specjalizacji do zaliczenia 2 miesiące przed egzaminem specjalizacyjnym.

Znajomość języków obcych:

Po zakończeniu szkolenia specjalizacyjnego osoba specjalizująca się ma obowiązek wykazania się znajomością jednego z następujących języków obcych: angielskiego, francuskiego, niemieckiego, hiszpańskiego, lub rosyjskiego i złożenia egzaminu w uczelni medycznej, sprawdzającego rozumienie tekstu pisanego, w szczególności literatury fachowej,

porozumiewanie się z pacjentami i przedstawicielami innych zawodów medycznych. Wynik egzaminu z języka obcego jest dołączony do wszystkich dokumentów składanych przed przystąpieniem do egzaminu kończącego specjalizację. Podstawą zaliczenia znajomości języka obcego może być przedłożenie stosownego certyfikatu studium języków obcych wyższej uczelni medycznej.

Egzamin końcowy:

Egzamin kończący specjalizację: Państwowy Egzamin Specjalizacyjny (PESoz) to egzamin dwuczęściowy, składający się z egzaminu praktycznego i egzaminu teoretycznego. Jako pierwszy przeprowadza się egzamin praktyczny, którego pozytywny wynik dopuszcza do egzaminu teoretycznego. Egzamin teoretyczny może być w formie ustnej i testowej. W formie testowej, gdy do PESoz w danej dziedzinie zostanie dopuszczonych, co najmniej 50 osób i w formie egzaminu ustnego, gdy kandydatów w danej sesji jest mniej. Egzamin teoretyczny jest przeprowadzany zgodnie z ramowym programem specjalizacji. Zadania egzaminacyjne dla PESoz opracowuje i ustala CEM w porozumieniu z **konsultantem krajowym w dziedzinie inżynierii medycznej** odrębnie na każdą sesję egzaminacyjną.

3. Wewnętrzny system oceny jakości kształcenia.

Dla właściwego przebiegu procesu kształcenia poszczególne jednostki kształcące dokonują analizy i oceny zdobywanych umiejętności i wiadomości na podstawie informacji zbieranych od specjalizujących się i od kadry np. z wykorzystaniem ankiety. W porozumieniu z CMKP, które koordynuje i nadzoruje proces kształcenia jednostki kształcące mogą dokonywać ewentualnych korekt w przebiegu zajęć i sposobie ich prowadzenia.